

Борба - 10.XII.1987.

Страх од– „СТРАНАЦА“

У историји готово да нема народа из кога не допиру гласови о његовом посебном месту у светској историји. — У модерном друштву ксенофобија најчешће изниче из шовинистичких, националистичких, расистичких и религиозних предрасуда.

Став по коме се нација одређује помоћу заједничког порекла, расне, крвне заједнице и коме је раса битна карактеристика нације и то зато што свака раса има особену „крв“, а различите „крви“ производе различити дух — први је теоријски уобличио Гобино у »Essai sur l'egalite des races humaines« (1835). Полазна тачка овог становишта је борба против демократије и њеног захтева за једнакошћу људи, који Гобино оцењује као ненаучан и противприродан захтев.

Судбина људске расе предодређена је од самог почетка и ту не може ништа урадити никакав људски напор. Моралне и интелектуалне разлике између раса очигледна су ствар. Разне расе изградиле су разне облике културе које су на различитим висинама и различитог су карактера и вредности. Гобино је, заправо, засновао идеју „тоталитарне расе која је утирала пут, каснијим, схватањима тоталитарне државе. Гобино настоји да уништи све вредности осим расе. Његов „Бог расе“ љубоморан је. Раса је све, остале појаве и снаге нису ништа и немају никакву, од расе независну и самосталну, вредност. То важи и за нацију.

И мада је међу расистичким свођењима нације на резултат природног света најпознатији чинилац овог свођења у категорији „крви и тла“, бројни су и покушаји да се повеже овај чинилац с преобраћањем нације у заједништво настало само по основи „крви“ или постојања „природно одређеног националног карактера“. Тако је, на пример, већ у Лутеровом апелу »Au den christiehn Adel deutscher Nation« нација означавала етничко порекло заједничке крви (Blut), али и духовну и моралну вредност. Ова заједница (племе крви) захтева заједничку отаџбину свих Германа.

Овакви „прегледи крви“ су достигли врхунац са Хитлеровим планом за „коначно решење јеврејског питања“. У Трећем Рајху расизам и антисемитизам доживљавају своју кулминацију — постају државна идеологија и отпочиње практичко остваривање поставке о светској мисији највише расе као владајућег народа (Rohste Rasse als Herrenvolk). Само у задњој, тзв. трећој фази биолошког истребљења Јевреја од 1941. до 1945. године, поубијано је, угушено, или спаљено око шест милиона Јевреја. Да расизам није искључива „привилегија“ Немачке, сведочи и расистички презир Арапа према црнцима, као нижим бићима, или исти такав однос белаца са југа САД, или из Јужне Африке, према црнцима.

„Изабрани“ и „варварски народи“

У историји, готово да нема народа из кога не допиру гласови о његовом посебном месту у светској историји, о његовој мисији која је јединствена за свет. Међу „изабраним народима“ посебно је једно од првих места припада јеврејском народу. Овај „принцип богоизабране групе“ налази своју примену све до данас. У ствари, у националној ери он доживљава своју кулминацију. Веровање у посебну позваност садржај је и модерне националистичке митологије, по којој је све што се односи на властиту нацију примерно и свето. Како „свети народ“ посвећује и тло на коме живи — оно се не да никоме. Дозвољено је само нападати на туђу територију, јер она је „варварска“.

У ситуацијама кризе и међурасних, међунационалних и других сукобљавања стварају се околности шире несигурности што, пак, условљава да се категорија „туђинца“, „туђега“ појављује као једна од битних вредности, фокусних тачака стабиловања пољуљаног система вредности и осећања. То су ситуације у којима читаве групе делови нације постају прави ксенофоби, а ксенофобија означава стање духова и испољавања страсти у датој средини. Долази до пренаглашавања емотивног односа и неспутаним страстима вођеног деловања што условљава, с једне стране, националистичке или расистичке ескалације и с друге стране, даље учвршћивање националистичких, расистичких, идеолошких и других митова и предрасуда.

„Ксенофобија“ означава стање духа ксенофоба — страх од странца, непријатеља, туђинца, или страх од туђе ствари. Она је ознака и за непријатељско држање према странцима. То је у бити затварање пред новим, непознатим. То је захтев да се одређена група људи, заједница, нација или читаво друштво затвори, отуђи од света. Ово затварање је, у својој тенденцији, свеопште — од језика, преко културе и политике, све до укупних друштвених веза. О овом сведочи и на пример, садашња затвореност Албаније. То је затварање само привидно „дефанзивно“, а у својој бити и по својим познатим историјским манифестацијама — оно је експанзивно, освајачко настојање.

У модерном друштву, ксенофобија, у ширем друштвеном значењу, најчешће, изниче из шовинистичких, националистичких, расистичких и религиозних предрасуда.

И у савременом југословенском друштву све чешће се испољавају знаци масовне ксенофобије и то како у односу појединих група Албанаца према другима у Југославији тако, на пример, и у односу појединих група Словенаца према „спољном окружењу“ и посебно према „Турцима“, „Југосима“, „Босанцима“, то јест „страним радницима“, али и у односу појединих група Срба према Албанцима, итд. Овакав однос има своје историјске условљености и претпоставке, али он је и резултат савременог утицаја одређених друштвених чинилаца. Међу овим истичу се свеопшта доминација „логике“ стицања и заштите „мојега“, укупна друштвена несигурност и нестабилност проузрокована друштвеном кризом, а посебно појачана агресивним наступом великоалбанског национализма и сепаратизма, али и све присутнијом политичком манипулацијом људима и њиховим осећањима која се настоје усмерити у правцу сукобљавања с другим нацијама. У томе се види средство за одвраћање пажње од ширих друштвених проблема, а тиме и од стварних узрока и носилаца постојеће кризе и нестабилности. Остварује се приликама примерено „свето правило“ — »Dividae et Impera«. Резултат је, пак, одбијање свега што је ново, револуционарно, па и самоуправног развоја. Зато, ширење „ксенофобичног стања“ не само да појединце и одређене групе људи доводи у стање у коме су спремни да чине, и у коме и чине многа нечовештва, људима недостојна дела, већ и читаво друштво упућују у правцу свеопште и трајне стагнације.

Средства идеолошког „оправдања“

Расизму и националистичкој митологији заједничко је и то да су, у крајњој линији, средства идеолошког „оправдања“, односно прикривања класне владавине унутар „свог“ народа, нације, расе као и над другим народима расама. То је идеологија поробљивача, идеологија оправдавања господарења над поробљеним народима. Пример Кју-Клукс-Клана у САД или расизма и апартејда у Јужној Африци то потврђују. На пример, начело апартејда у Јужној Африци то потврђују. На пример, начело апартејда подразумева трајну надмоћност Европљана унутар „европског друштва“ у које Африканац може да ступи искључиво ако придонеси својом радном снагом; затим, физичко, културно, друштвено одвајање Африканаца од Европљана и развој „афричког друштва“, само на основу његових традиција и вештина, а не и традиција и вештина „европског друштва“.

Нација се посматра као нешто биолошко, као човеку урођено „природна особина“ која, зато, човека прати од самог његовог почетка. У стварности, нација то није. Нација је историјска, друштвена појава. То је заједница људи која има своје тачно одређено место у историји. Ако би се нација одређивала по „крви“ тада би испало да она постоји од када и конгломерати заједница по крви. Међутим, свеколика историја показује да то није тачно, да је нација појава модерног друштва и да она не почива на заједници по крви. А како се ниједна нација не састоји само од једне расе (односно ниједна се не може похвалити „чистом крвљу“), тада је научно, теоријски коректно да се термин „раса“ не употребљава чак ни условно у расправи о нацији. „Расу“ као антрополошки појам треба и користити у његовом антрополошком значењу, а појмове „нација“ и „националитет“ у њиховом друштвеном значењу. Уосталом и са антрополошког становишта кованица попут „српска раса“ или „француска раса“ прави је правцати non-sens.

А када ову тезу пренесемо на објашњавање међуљудских односа, па и односа међу нацијама тада, пре свега, у идеологији и политици, добијамо расизам. Барем у Југославији не бисмо морали да идемо далеко, ни просторно ни у прошлост, да бисмо знали које су све кржаве последице примене овог становишта у решавању националних питања и (међу)националних односа. Уосталом, бројни су докази и о онима међу и у нама постојећих расистичких предрасуда и поступака, на пример, према Ромима. Зар зато није довољна опомена ни расистички захтев за „етнички чистим Косовом“? Вероватно, да и није за оне који нису ништа научили ни из праксе четничке „каме“ и „З“. За оне који ништа нису научили из помора људи у Јасеновцу, на пример. Такви вероватно и не могу ништа научити. Али, зато остали немају право на мирење с најновијим покушајима оживљавања оваквих теза. И то пре свега, због демократије, слободе и елементарне људскости.